

Fiskális unió, de hogyan?

Rácz Margit

2010 januárjától 2011 decemberéig több történt az eurózónában, mint az euró létrejöttétől kezdődő első évtizedben. A 2008-ban kirobbant pénzügyi válság és az azt követő időszak válságos folyamatai az eurózóna jogi alapjait is megrázták, miközben a kieleződő adóssághozfinanszírozási gondok önmagukban is kételyek kísérték félmegoldásokat eredményeztek.

Miközben az adósság finanszírozására folyamatosan, és az idő múlásával talán még gyorsuló ütemben is egyre több forrást kellene biztosítani, az EU és az eurózóna döntéshozatali fórumai lassan szinte felmondják a szolgálatot. Ez utóbbi együtt jár az eurózóna szabályozási filozófiájának újragondolásával is. EU-csúcs EU-csúcsot követ. Az eredeti, a konvergencia-kritériumokban megfogalmazódó, és a Stabilitási és Növekedési Paktumban a működési elveket is rögzítő szisztémán, lényegét tekintve, ebben a szabályozási dömpingben alig léptek túl. A fő cél maradt, ami volt, azaz az államháztartási hiány megfékezésén keresztül csökkenteni és a kívánatos szinten tartani az államadósságot. A folyó hiány növekedésének megakadályozása nem tekinthető sikeresnek az euró első évtizedének tapasztalatai alapján. Az új szabályozással szigorítani akarják az ellenőrzést, és valóságossá, ezzel pedig haté-

konnyá akarják tenni a büntetést. Ebben a válságos folyamatban az is világossá vált, hogy az eurózóna tagországai nemcsak a stabilitási kultúrát kell/kellene megerősíteni, vagy megteremtteni, hanem az egy főre jutó GDP-ben mérhető fejlettségi heterogenitást is csökkenteni kellene. Olaszország, vagy Görögország esetében a stabilitási kultúra hiánya súlyosan tetten érhető. Az Ibériai-félsziget két országában azonban már korántsem erről van szó. Sokkal inkább arról, hogy a reálgazdaság versenyképességi hiányosságai a növekedés visszaesését eredményezték, ami tartósan megátolhatja a közpénzügyi fegyelem maradtalan érvényesülése mellett is az államháztartási quasi egyensúly tartós fenntartását.

A decemberben életbe lépett un. hatos jogszabálycsomag éppen e két vonatkozásra helyezi a hangsúlyt. Ennek eredményeként valamennyi EU-tagország a konvergencia, illetve stabilitási programok mellett a makrogazdasági egyensúly alakulásáról is minden évben programot készít. A reálgazdasági versenyképesség megteremtése teljesen új terület a közösségi ellenőrzésen belül. Ez az, ami kiderítette a gazdasági kormányzás fennkölt elnevezést. Még a hatos csomag tárgyalásakor francia-német kezdeményezésre bekerült a

csomag mellé az ún. európlusz hat pontból álló kiegészítés is. A hatos csomagot valamennyi tagország elfogadta. Az európluszból kimaradt Nagy-Britannia, Svédország, Csehország és Magyarország. Mindez a magyar EU-elnökség alatt zajlott.

Egyre gyilkosabb háború folyik a három nagy hitelminősítő és az EU döntéshozói között. Ez váltja ki a szabályozási dömpinget. Legutoljára december elején ugyancsak francia-német kezdeményezésre benyújtották a költségvetési és stabilitási unió létrehozását célzó ún. fiskális paktumot. Ebben újrafogalmazzák a hatos jogszabálycsomag számos elemét. A folyó hiány szempontjából sokkal szigorúbb követelményeket tartalmaz ez az új paktum. A strukturális deficit bevezetésével lényegében a ciklikus hatások nélkül a bevételeknek és a kiadásoknak az éves költségvetésben egyensúlyban (a deficit nem lehet nagyobb a GDP 0,5%-nál) kell lenniük. A paktumban azt is célul tűzik, hogy a makrogazdasági egyensúly érdekében teendő reformlépések elmulasztásakor (ha egy tagország ezt kéri) az EU-bírószak is számon kérhesse ezt a mulasztást. Már az is némi kompromisszumot jelent, hogy ezt az új paktumot a Lisszaboni Szerződés változtatása nélkül kormányközi jelleggel fogadják el. Az azonban, ha nem is precedens nélküli, de mégis igazi újdonság, hogy a paktum életbe lépéséhez a 17-tagú eurózónában elegendő, ha kilenc tagország elfogadja azt. (Az ír kormány éppen most jelentette be, hogy adósságának az EFSF-ből származó forrásból történő csökkentését várja el a paktum elfogadásáért. Ahogy korábban, akár most is népszavazást tarthat a paktumról.) A megerősített együttműködés tipikus példája lehet ez az eljárás. Az eurózóna többi tagországának is

el kell fogadnia, de hogy mikor és hogyan, az nyitott kérdés. Ezzel a módszerrel azonban magának a dokumentumnak az elfogadását nem lehet blokkolni. Csatlakozhatnak nem eurózóna tagországok is a paktumhoz, a büntetési fejezetek rájuk csak az eurózónába történő belépésük után vonatkozik.

A fiskális paktum alakításába így az Európai Parlament nem tud beleszólni. 2012 márciusára hatályba is lép – a tervek szerint – ez az új paktum. Mindez arra utal, hogy az adósságválságra gazdasági mélyüléssel akarnak válaszolni a döntéshozók, de ez akár többkörösre teheti magát az eurózónát is. A jelenlegi döntéshozatali módszerekből ez automatikusan nem következik, de az idő múlásával a fiskális mélyülés egyes kérdéseiben (például adórendszer) fokozatosan kialakulhat egy, a jelenlegi eurózónánál jóval kisebb taglétszámú fiskális unió is.

A változás megkezdődött. Ezzel együtt azonban az adósságfinanszírozás megoldatlan kérdései megmaradtak. Ez pedig súlyos konfliktusokat és további előre nem prognosztizálható változásokat hozhat akár már 2012-ben is.

* * * * *

Eddig megjelent számaink megtekinthetők és letölthetők a www.vki.hu honlapról